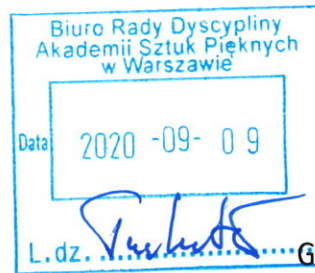

Prof. dr hab. Tadeusz Pietrzekiewicz

Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku

Wydział Architektury i Wzornictwa

Gdańsk, 24 .07.2021

Recenzja

pracy doktorskiej mgr Joanny Kulpy

pt.:

„Projekt urbanistyczno-architektoniczny Sanktuarium Matki Bożej w Wardęgowie jako miejsca aktywizacji społeczności lokalnej w kontekście tradycji materialnej regionu.”

Recenzja napisana na podstawie decyzji podjętej przez Radę Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie – pismo BRDSD/PP/082/2021/MT z dn. 24 maja 2021, a także w oparciu o przesłaną dokumentację.

Materiały dot. dorobku artystycznego i projektu doktorskiego mgr Joanny Kulpy:

1. Życiorys.
2. Kwestionariusz osobowy.
3. Kopia dyplomu ukończenia studiów.
4. Rozprawa doktorska (dzieło) wraz z opisem dzieła oraz streszczenie w językach: polskim i angielskim.
5. Opinia promotora.
6. Opis działalności artystycznej wraz z dokumentacją (portfolio).
7. Nośnik elektroniczny z zawartością całości w/w dokumentacji.
8. Oświadczenie, że rozprawa doktorska jest przygotowana samodzielnie, oraz że rozprawa doktorska złożona na nośniku elektronicznym jest identyczna z wersją wydrukowaną.

Kontekst dorobku zawodowego i artystycznego

Zgodnie z założeniami ustawodawcy, w przewodzie doktorskim, bezpośredniej ocenie recenzenta podlega tylko sama praca doktorska. Mimo wspomnianego tu przeze mnie wymogu niejednokrotnie przekonujemy się o znaczeniu dorobku twórczego dla prawidłowego zrozumienia kontekstu powstawania pracy doktorskiej oraz istoty jej znaczenia dla rozwoju świadomości projektowej i badawczej doktoranta bądź doktorantki. W przypadku Pani mgr Joanny Kulpy wspomniana zależność ma szczególną wagę i zastosowanie.

Dorobek Pani mgr Joanny Kulpy jest solidnie budowany na podstawie, około dziesięcioletnich, badań tożsamości rodzimego regionu Doktorantki. Fascynacja zwyczajami, kulturą materialną i duchową regionu rozpoczyna się od rodzinnego Łąkorza, a następnie obejmuje całą Ziemię Lubawską. Jest to postępowanie szczerze, ale przede wszystkim: logiczne, mądre i konsekwentnie kontynuowane. W tych realiach osadzony został temat dyplomu magisterskiego Pani Joanny Kulpy zatytułowany: „Koncepcja budynku Muzeum Ziemi Lubawskiej.” (2013). Z nim związane są: 1/ publikacja „Łąkorz, mała wieś w wielkiej historii.” (2011), 2/ czynne uczestnictwo w I Festiwalu Gwary Lubawskiej (2015), 3/ IV Festiwal Chleba Ziemi Lubawskiej w Łąkorzu (2018), 4/ aktywne wsparcie przez Doktorantkę Dnia Lasu w Łąkorzu (2016). Doktorantka projektuje i organizuje wystawy eksponujące jej związki z rodzinną okolicą. Pierwsza, to autorska wystawa czasowa dyplomu magisterskiego, o tytule zbieżnym z tytułem dyplomu magisterskiego, zorganizowana przez Stowarzyszenie Ochrony Przyrody i Dziedzictwa Kulturowego oraz Doktorantkę, w Muzeum w Łąkorzu (2013). Druga, to „Coming out.” czasowo eksponująca dyplom magisterski w siedzibie Symfonia Varsovia w Warszawie (2013). Trzecia, to wystawa czasowa pt.: „Mleczarstwo” w Łąkorzu (2014). Czwarta, to wystawa czasowa pt.: „Kuchnia PRL w Łąkorzu (2017). Ciekawa, bo rozpatrująca estetyką czasów zabijających indywidualność i charakter polskiej wsi. Doktorantka ukazuje, jak design przemysłowy tamtego – jakże szczególnie trudnego dla wsi – okresu wpłynął na

odmianę wewnątrz chałup wiejskich. Wydaje się, że stroni od polityki, a skupia się na jakości przestrzeni wewnątrz wiejskich. (To dobra decyzja.) Kolejna, już piąta wystawa czasowa – ponownie – w Łąkorzu, to „Miary używane dawniej w lasach.” Zorganizowana przez Stowarzyszenie Ochrony Przyrody i Dziedzictwa Kulturowego oraz Muzeum w Łąkorzu. Pani mgr Joanna Kulpa zajmuje się zgłębianiem i propagowaniem kultury swojego rodzinnego regionu publikując różnego rodzaju opracowania. Jedną z tych publikacji już wspomniałem. Ponadto, jest współautorką publikacji pt.: „Tomik gwary lubawskiej” (2018). Jest też autorką całego szeregu artykułów – ogólnie stwierdzając – krajoznawczych, w różnego rodzaju periodykach oraz na stronach internetowych. Opisują one architekturę i walory Ziemi Lubawskiej. Pojawił się też artykuł w popularnym, w naszym kraju, czasopiśmie „wnętrzarskim” (określenie: „wnętrzarskie” – dobrze oddaje charakter tego czasopisma) opisujący wnętrza zaprojektowane przez Doktorantkę. Tytuł artykułu brzmi: „Design z historią w tle.” (2020). Mimo, że dość oględnie wyraziłem się o tej gazecie, to nie należy lekceważyć tego rodzaju tytułów, bo to one – de facto – mają spory wpływ na jakość naszej przestrzeni, ze względu na dużą ilość odbiorców nieoczekujących wgłębiania się w niuanse, tylko tzw. „konkretów”.

Nastąpił dobry moment, aby przejść do dorobku projektowego. Można by postawić tezę, że dotąd opisywane przeze mnie dokonania Pani mgr Joanny Kulpy nadto skupiają się na jednym regionie i nieomal na jednym miejscu. Być może byłoby to prawdą, gdyby nie fakt, że te działania przynoszą pozytywne konsekwencje dla projektowania Doktorantki, w zakresie ogólnym. W każdym z podanych w portfolio projektów da się odczuć głębię zrozumienia architektury regionu (czyli architektury domu wiejskiego). Widoczne jest jak znakomicie Pani mgr Joanna Kulpa potrafi przenosić nabyte doświadczenia na nieomal każdy temat projektowy, mimo, że mają one odmienną lokalizację i specyfikę od wiejskiej. Pragmatyka architektury wiejskiej jest bezlitośnie konsekwentna, a urok powiązany z nią przeniknie każde działanie, pod warunkiem, że dobrze zrozumie się tę bardzo specyficzną dla wsi zasadę współdziałania funkcjonalności z estetyką i konstrukcją zaistniałą w kontekście konkretnego regionu. Pani Joanna Kulpa rozumie wspomnianą powyżej zależność. Potrafi też dodać do wyżej wspomnianej umiejętności swoją wartość dodaną, która początkowo może wydawać się skazą, ale moim zdaniem nią nie jest. Zdolność ta otwiera drogę, nie tylko do skuteczności zawodowej, ale chwilami ociera się już o możliwość osiągnięcia własnego stylu. Własny styl to nie jest sprawa łatwa do osiągnięcia. Nie twierdzę, że Pani Joanna Kulpa go osiągnęła, ale niewątpliwie jest gdzieś bardzo blisko. Dodam tylko, że szczególnym, choć może dość logicznym zjawiskiem, jest fakt, że wspomniany poziom doskonałości w przenoszeniu doświadczeń z architektury wsi do metody projektowania działa tym bardziej sprawnie, im bardziej lokalizacje realizacji oddalają się od wsi i regionu inspirującego projektanta. Wówczas potęguje się ich wartość dla progresu projektowania. Znacznie trudniej jest z niej korzystać powracając do pierwotnego środowiska – wiejskiego; do środowiska naturalnego.

Wysoko oceniam dokonania projektowe oraz wrażliwość i świadomość twórczą Pani mgr Joanny Kulpy. Trzeba tu docenić osobowość Doktorantki niezwykle wrażliwą i otwartą na uwarunkowania zarówno materialne, jak i duchowe. Podobnie pozytywnie oceniam systematyczne działania na rzecz wyrobienia w sobie zdolności do świadomej ukierunkowanej pracy badawczej. To pole tworzy się w sposób naturalny na tle zgłębiania architektury i kultury – nie tylko – materialnej Ziemi Lubawskiej.

Ocena pracy doktorskiej

Z przedstawionej dokumentacji należy wnioskować, że pracą doktorską ma stanowić projekt urbanistyczno-architektoniczny Sanktuarium Matki Bożej w Wardęgowie. Projekt poprzedzony jest research'em dotyczącym kultury sakralnej regionu w przekroju dziejów. Opisane zostały wierzenia słowiańskie i ich korelacji ze wstępującą wiarą chrześcijańską oraz następnie kontekst sanktuariów maryjnych regionu Ziemi Lubawskiej. W następnej kolejności Doktorantka przechodzi do rozdziału przedstawiającego region (krajobraz i położenie), jego kulturę materialną i tożsamość regionu, aby w końcu przejść do opisu działu, czyli projektu. Według założeń Doktorantki opis ten miał obejmować zakres: od idei, do opisu technicznego działu.

Schemat pracy jest dość zaskakujący, ponieważ bardziej przypomina pracę magisterską, niż doktorską. Oczywiście, należy uznać, że zakres jest większy i kontekst ideowy pracy jest znacznie bardziej rozwinięty niż to się zdarza w wypadku prac magisterskich.

Z tytułu pracy można domniemać, że Doktorantka stawia sobie za cel, aby w projekcie dokonać jakiś szczególnych zabiegów aktywizujących lokalną społeczność. To zapewne mogłoby być celem pracy doktorskiej. Jednak nie dowiadujemy się o tym z treści pracy, ani z projektu. Zatem, jest to tylko i wyłącznie domniemanie recenzenta. W końcu, nie wiadomo także, czy przyjęta przeze mnie hipoteza jest właściwa. Może Doktorantka uważa, że samo uruchomienie projektowanego założenia zaktywizuje lokalną społeczność? Ale, wówczas należałoby udowodnić oryginalny charakter tego twierdzenia. De facto, nie wiemy o tym jakie są faktyczne założenia Doktorantki ze względu na brak jednoznacznego wskazania celu pracy. Recenzent nie ma prawa sam stawiać hipotezy na temat celu pracy. Nie może też sugerować celu pracy niezależnie od zamierzeń autorskich – w tym przypadku – Doktorantki.

Należy więc stwierdzić, że w pracy stanowczo zabrakło jasno sprecyzowanej tezy, celu pracy w odniesieniu do wymogów ustawowych obowiązujących Doktorantkę.

W rozdziale pt.: „Wprowadzenie historyczne.” Doktorantka stawia sobie za zadanie opisanie zmian kulturowych zachodzących na Ziemi Lubawskiej w ciągu dziejów. Czyni to z dużym zaangażowaniem i znajomością tematu wynikającą z powyżej opisanych przeze mnie zdolności. Tekst cechuje bardzo głęboką wrażliwość. Doktorantka ma szczególną zdolność poszanowania i zrozumienia tego co wynika z wiary i przekonań ludzkich niejednokrotnie bardzo ważnych dla lokalnych społeczności, istniejących również obok tego, co potwierdza i ustanawia Kościół. Potrafi je zrozumieć i prawidłowo nakreślić w kontekście kultury regionu. Jednak nie udało się uniknąć kilku istotnych niedociągnięć wynikających bezpośrednio z odejścia od konstrukcji pracy charakterystycznej dla doktoratu. Doktorantka stawia zbyt dużo twierdzeń bez powołania się na źródła, z których czerpie wiedzę. Szczególnie wyraźnie następuje to w podrozdziałach o wierzeniach Słowian i okresie wczesnochrześcijańskim oraz dotyczącym objawień maryjnych. Zdarza się, że mimo wszelkich zabiegów Doktorantki, gubi się granica pomiędzy treściami o charakterze podań, a tym co formalnie przyjęte zostało przez Kościół Katolicki jako objawienia lub ich kontekst.

Autorka dość gładko przechodzi do projektu nie poddając analizie żadnych podobnych założeń projektowanych współcześnie powstałych sanktuariów.

W opisie ideowym projektu dowiadujemy się o potrzebach księdza proboszcza i stosunku księdza Kustosza do powstania projektu, ale ponownie nie dowiadujemy się nic na temat celu jaki stawia przed sobą projektantka realizując niniejszy projekt. Odnosi się wrażenie, że Pani Joanna Kulpa, z dużym pietyzmem (godnym szacunku), dąży do sporządzenia projektu, który wypełni potrzeby inwestora. Jest to cenną cechą zawodowa projektanta, ale nie wypełnia oczekiwań ustawowych postawionych doktoratowi. Ten specyficzny sposób rozumienia pracy doktorskiej reprezentowany przez Doktorantkę potwierdza część pracy będąca – w sensie stricte – opisem technicznym. Część ta przypomina swoją formą, zaawansowanie projektu wymagane do pozwolenia na budowę. Wsparta została oświadczeniem Kustosza Diecezji Toruńskiej i opinią Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wskazany tu zakres, jest decydujący dla uzyskania pozwolenia na budowę, ale nie wnosi znaczącej wartości w dysertację doktorską, ponieważ stopień doktora nie jest stopniem zawodowym, tylko stopniem akademickim.

Konkluzja pracy doktorskiej mgr Joanny Kulpy

pt.: „Projekt urbanistyczno-architektoniczny Sanktuarium Matki Bożej w Wardęgowie jako miejsce aktywizacji społeczności lokalnej w kontekście tradycji materialnej regionu.”

Za główny walor pracy doktorskiej Pani Joanny Kulpy, należy uznać osadzenie jej w tematyce owocnych doświadczeń wieloletniej pracy Doktorantki nad kulturą materialną oraz kulturą języka i wierzeń Ziemi Lubawskiej. Należy podkreślić bogaty zasób wielopłaszczyznowej wiedzy Doktorantki – w tym również architektonicznej – na temat tego regionu. Wiedza ta bardzo wzbogaca wrażliwość i potencjał projektowy Doktorantki. Nabyte doświadczenia owocują zrozumieniem architektury wiejskiej oraz szczególnym uwrażliwieniem na znaczenie kultury, wierzeń i religii dla projektowania. Pani mgr Joanna Kulpa dobrze rozumiała relacje łączące: konstrukcję, funkcję i estetykę w szczególności rodzaj pragmatyki, jakże charakterystycznej dla architektury wiejskiej. W przedstawionych realizacjach, z sukcesem, stosowane są przez Doktorantkę doświadczenia nabyte w ramach badań kultury Ziemi Lubawskiej do współczesnych dokonań architektonicznych. Powyższa ocena dotyczy zarówno realizacji w architekturze przestrzeni prywatnych, jak i również publicznych. W tej materii Pani mgr Joanna Kulpa legitymuje się osiągnięciami godnymi dostrzeżenia i podkreślenia ich wartości. Realizacje te cechuje wysoki i stabilny poziom kultury projektowej.

Pani mgr Joanna Kulpa w pracy doktorskiej nie wskazała na postawioną przez siebie tezę, ani też w żaden inny jednoznaczny sposób nie wskazała na cel swojej pracy. Zgodnie z tym, co zamieściłem w treści recenzji, jako recenzent (być może) – na podstawie tytułu pracy – mógłbym spekulować na temat celu. Ale, nie powinienem tego uczynić, ponieważ recenzji podlegają właśnie: tenże cel (teza) i przeprowadzony w pracy dowód (rozwińcie tezy). Trudno też bronić poglądu, że oryginalnym rozwiązaniem problemu w zakresie naszej dyscypliny byłby projekt, ponieważ wg ustawy – w ramach doktoratu – oryginalny problem może być rozważany w oparciu o projekt. Poniżej podaję podstawę prawną¹. Zgodnie z powyższym należy stwierdzić, że w aktualnie przedstawionej pracy doktorskiej trudno jest wyłonić obszar (przedmiot), który – w myśl Ustawy – mógłby podlegać recenzowaniu.

W związku z powyższym powołując się na § 6, ust.6² Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 (w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora), wnioskuję o poprawę rozprawy doktorskiej przedłożonej przez Panią mgr Joannę Kulpę. Zatem, proszę o poprawki w następującym zakresie:

1. Wskazanie problemu / zagadnienia, które jest rozstrzygane w oparciu o już przedstawione przez Doktorantkę opracowanie projektowe. Problem ten zwykle w pracy doktorskiej wyrażony zostaje przez postawienie tezy.
2. Szersze wsparcie merytorycznej części zasadniczych poglądów przedstawianych w pracy o teksty źródłowe.
3. Uporządkowanie bibliografii. Należałoby rozdzielić monografie od artykułów zamieszczanych w czasopiśmie.

Prof. dr hab. Tadeusz Pietrzkiwicz

¹ Art. 13.1 Ustawy z dn. 14 marca 2003r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki: „Rozprawa doktorska przygotowana pod opieką promotora, albo pod opieką promotora i promotora pomocniczego, powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne rozwiązanie problemu w oparciu o opracowanie projektowe, konstrukcyjne, technologiczne, lub oryginalne osiągnięcie artystyczne, oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie nauki lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej, artystycznej.” /

² § 6, ust. 6 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018: „Recenzja może zawierać wnioski dotyczące uzupełnienia lub poprawy rozprawy doktorskiej, które rada jednostki organizacyjnej przeprowadzającej przewód doktorski przekazuje kandydatowi i promotorom, o których mowa w §2 ust. 1 i ust. 2, pkt 1 i 2. Uzupełnioną lub poprawioną rozprawę doktorską kandydat przedkłada radzie jednostki organizacyjnej przeprowadzającej przewód doktorski, która kieruje ją do powtórnej oceny przez tych samych recenzentów. Recenzenci przedstawiają recenzję uzupełnionej lub poprawionej rozprawy doktorskiej w terminie miesiąca od dnia zlecenia sporządzenia tej recenzji.”

Prof. dr hab. Tadeusz Pietrzekiewicz

Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku

Wydział Architektury i Wzornictwa

Gdańsk, 01.12.2021

Recenzja

pracy doktorskiej mgr Joanny Kulpy

pt.:

„Projekt urbanistyczno-architektoniczny Sanktuarium Matki Bożej w Wardęgowie jako miejsca aktywizacji społeczności lokalnej w kontekście tradycji materialnej regionu.”

Promotor:

prof. Lech Koliński

Dokonana po wnioskowanej poprawie pracy doktorskiej.

Recenzja napisana na podstawie decyzji podjętej przez Radę Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie – pismo BRDSD/PP/082/2021/MT z dn. 24 maja 2021, a także w oparciu o przesłaną dokumentację.

Materiały dot. dorobku artystycznego i projektu doktorskiego mgr Joanny Kulpy:

1. Życiorys.
2. Kwestionariusz osobowy.
3. Kopia dyplomu ukończenia studiów.
4. Rozprawa doktorska (dzieło) wraz z opisem dzieła oraz streszczenie w językach: polskim i angielskim.
5. Opinia promotora.
6. Opis działalności artystycznej wraz z dokumentacją (portfolio).
7. Nośnik elektroniczny z zawartością całości w/w dokumentacji.
8. Oświadczenie, że rozprawa doktorska jest przygotowana samodzielnie, oraz że rozprawa doktorska złożona na nośniku elektronicznym jest identyczna z wersją wydrukowaną.
9. **Wnioskowane przez recenzenta poprawki do dokumentacji doktorskiej przedstawione na pięciu stronach dokumentu pt.: „Działo i opis dzieła artystycznego (praca doktorska). Uzupełnienie. Joanna Kulpa. Projekt urbanistyczno-architektoniczny Sanktuarium Matki Bożej w Wardęgowie jako miejsce aktywizacji społeczności lokalnej w kontekście tradycji materialnej regionu.” przekazane pismem Rady Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, o symbolu BRDSD/247/PP/2021/IC.**

Kontekst dorobku zawodowego i artystycznego

Zgodnie z założeniami ustawodawcy, w przewodzie doktorskim, bezpośredniej ocenie recenzenta podlega tylko sama praca doktorska. Mimo wspomnianego tu przeze mnie zapisu niejednokrotnie przekonujemy się o znaczeniu dorobku twórczego dla prawidłowego zrozumienia kontekstu powstawania pracy doktorskiej oraz istoty jej znaczenia dla rozwoju świadomości projektowej i badawczej doktoranta bądź doktorantki. W przypadku Pani mgr Joanny Kulpy wspomniana zależność ma szczególną wagę i zastosowanie, ze względu na bezpośredni wpływ bieżącej aktywności na pracę doktorską.

Dorobek Pani mgr Joanny Kulpy jest solidnie budowany na podstawie, około dziesięcioletnich, badań tożsamości rodzimego regionu Doktorantki. Fascynacja zwyczajami, kulturą materialną i duchową regionu rozpoczyna się od rodzinnego Łąkorza, a następnie obejmuje całą Ziemię Lubawską. Jest to postępowanie szczere, ale przede wszystkim: logiczne, mądre i konsekwentnie kontynuowane. W tych realiach osadzony został temat dyplomu magisterskiego Pani Joanny Kulpy zatytułowany: „Koncepcja budynku Muzeum Ziemi Lubawskiej.” (2013). Z nim związane są: 1/ publikacja

„Łąkorz, mała wieś w wielkiej historii.” (2011), a także seria czterech wystaw o różnej tematyce szczegółowej, ale nadal związanych ze wspomnianym regionem. Moją uwagę przykuła wystawa pt.: „Kuchnia PRL w Łąkorzu (2017). Ciekawa, bo rozpatrująca estetyką czasów zabijających indywidualność i charakter polskiej wsi. Doktorantka ukazuje, jak design przemysłowy tamtego – jakże szczególnie trudnego dla wsi – okresu wpłynął na odmianę wnętrz chałup wiejskich. Wydaje się, że stroni od polityki, a skupia się na jakości przestrzeni wnętrz wiejskich. (To dobra decyzja.). Pani mgr Joanna Kulpa zajmuje się zgłębianiem i propagowaniem kultury swojego rodzinnego regionu publikując różnego rodzaju opracowania. Jedną z tych publikacji już wspomniałem. Ale, również jest współautorką publikacji pt.: „Tomik gwary lubawskiej” (2018). Jest też autorką całego szeregu artykułów – ogólnie stwierdzając – krajoznawczych, w różnego rodzaju periodykach oraz na stronach internetowych. Opisują one architekturę i walory Ziemi Lubawskiej. Pojawił się też artykuł w popularnym, w naszym kraju, czasopiśmie „wnętrzarskim” (określenie: „wnętrzarskie” – dobrze oddaje charakter tego czasopisma) opisujący wnętrza zaprojektowane przez Doktorantkę, zatytułowany: „Design z historią w tle.” (2020). Mimo, że dość oględnie wyraziłem się o tej gazecie, to nie należy lekceważyć tego rodzaju tytułów, bo to one – de facto – mają spory wpływ na jakość naszej przestrzeni, ze względu na dużą ilość odbiorców nieoczekujących wgłębiania się w istotę architektury i jej projektowania, tylko tzw. „konkretów”.

Można by postawić tezę, że dotąd opisywane przeze mnie dokonania Pani mgr Joanny Kulpy nadto skupiają się na jednym regionie i nieomal na jednym miejscu. Być może byłoby to prawdą, gdyby nie fakt, że te działania przynoszą pozytywne konsekwencje dla działalności projektowej Doktorantki, w zakresie ogólnym. W każdym z podanych w portfolio projektów da się odczuć głębię zrozumienia architektury wiejskiej (czyli architektury domu wiejskiego). Widoczne jest jak znakomicie Pani mgr Joanna Kulpa potrafi przenosić nabyte doświadczenia na nieomal każdy temat projektowy, mimo, że mają one odmienną lokalizację i specyfikę od wiejskiej. Pragmatyka architektury wiejskiej jest bezlitośnie konsekwentna, a urok powiązany z nią przeniknie każde działanie, pod warunkiem, że dobrze zrozumie się tę bardzo specyficzną dla wsi zasadę współdziałania funkcjonalności z estetyką i konstrukcją, zaistniałą w kontekście konkretnego regionu. Pani Joanna Kulpa rozumie wspomnianą powyżej zależność. Potrafi też dodać do wyżej wspomnianej umiejętności swoją wartość dodaną (myślę tu o śladzie indywidualnej estetyki), która początkowo może wydawać się skazą, ale moim zdaniem nią nie jest. Zdolność ta otwiera drogę, nie tylko do skuteczności zawodowej, ale chwilami (być może) ociera się już o możliwość osiągnięcia własnego stylu. Własny styl to nie jest sprawa łatwa do osiągnięcia. Nie twierdzą, że Pani Joanna Kulpa go osiągnęła, ale niewątpliwie jest gdzieś bardzo blisko.

Wysoko oceniam dokonania projektowe oraz wrażliwość i świadomość twórczą Pani mgr Joanny Kulpy. Trzeba tu docenić osobowość Doktorantki niezwykle wrażliwą i otwartą na uwarunkowania zarówno materialne, jak i duchowe. Podobnie pozytywnie oceniam systematyczne działania na rzecz wyrobienia w sobie zdolności do świadomej ukierunkowanej pracy badawczej. To pole tworzy się w sposób naturalny na tle zgłębiania architektury i kultury – nie tylko materialnej – Ziemi Lubawskiej.

Ocena pracy doktorskiej (uwzględniająca również wnioskowane poprawy/korekty pracy doktorskiej).

Schemat pracy jest dość zaskakujący, ponieważ bardziej przypomina pracę magisterską, niż doktorską. Rozumiem przez to, że nie została wyartykułowana teza, bądź hipoteza, jako wskazanie na problem, dla którego oparciem jest przedstawiony projekt, zgodnie z wymogiem ustawowym. Głównie, z powyżej wskazanej przyczyny, wnioskowałem o prawki do niniejszego doktoratu.

W pracy doktorskiej Pani Joanna Kulpa opisuje wierzenia słowiańskie w i ich korelacji ze wstępującą wiarą chrześcijańską oraz następnie kontekst sanktuariów maryjnych regionu Ziemi Lubawskiej. Z treści kolejnego rozdziału dowiadujemy się o regionie lokalizacji projektowanego założenia (krajobraz i położenie), jego kulturze materialnej i tożsamości regionu. Na koniec pracy Doktorantka przechodzi do opisu działu, czyli projektu. Według przyjętych założeń opis ten miał obejmować zakres: od idei, do opisu technicznego działu.

W rozdziale pt.: „Wprowadzenie historyczne.”. Doktorantka stawia sobie za zadanie opisanie zmian kulturowych zachodzących na Ziemi Lubawskiej w ciągu dziejów. Czyni to z dużym zaangażowaniem i znajomością tematu, jako

cechami wynikającymi ze zdolności opisanych przeze mnie w poprzedniej części recenzji. Tekst cechuje bardzo głęboką wrażliwość. Doktorantka ma szczególną zdolność poszanowania i zrozumienia tego co wynika z wiary i przekonań ludzkich niejednokrotnie bardzo ważnych dla lokalnych społeczności, istniejących również obok tego, co potwierdza i ustanawia Kościół. Potrafi je zrozumieć i prawidłowo nakreślić w kontekście kultury regionu. Jednak nie udało się uniknąć kilku bardzo istotnych niedociągnięć wynikających bezpośrednio z odejścia od konstrukcji pracy charakterystycznej dla doktoratu. Doktorantka stawia zbyt dużo twierdzeń bez powołania się na źródła, z których czerpie wiedzę. Szczególnie wyraźnie następuje to w podrozdziałach o wierzeniach Słowian i okresie wczesnochrześcijańskim oraz dotyczącym objawień maryjnych. Zdarza się, że mimo wszelkich zabiegów Doktorantki zmierzających do utrzymania dyscypliny wypowiedzi, gubi się granica pomiędzy treściami o charakterze podań, a tym co formalnie przyjęte zostało przez Kościół Katolicki jako objawienia, a także tym co jest twardym i zweryfikowanym faktem; w tym zakresie gdzie jest to możliwe.

Autorka dość gładko przechodzi do projektu nie poddając analizie żadnych podobnych założeń projektowanych współcześnie powstałych sanktuariów.

W opisie ideowym projektu dowiadujemy się o potrzebach księdza proboszcza i stosunku księdza Kustosza do założeń projektu, ale ponownie nie dowiadujemy się nic na temat celu badawczego (tezy) jaki stawia przed sobą projektantka realizując niniejszy projekt. (Fakt ten znalazł konsekwencje w złożonym przeze mnie wniosku o wprowadzenie poprawek do niniejszej pracy Doktorskiej.) Odnosi się wrażenie, że Pani Joanna Kulpa, z dużym pietyzmem (godnym szacunku), dąży do sporządzenia projektu, który zaspokaja potrzeby inwestora. Jest to cenną cechą zawodową projektanta, ale nie wypełnia oczekiwań ustawowych postawionych doktoratowi. Ten specyficzny sposób rozumienia pracy doktorskiej reprezentowany przez Doktorantkę potwierdza część pracy będąca – w sensie stricte – opisem technicznym. Część ta przypomina swoją formą, zaawansowanie projektu wymagane do pozwolenia na budowę. Wsparta została oświadczeniem Kustosza Diecezji Toruńskiej i opinią Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wskazany tu zakres, jest decydujący dla uzyskania pozwolenia na budowę i pozytywnego zaopiniowania projektu, ale nie wnosi znaczącej wartości w dysertację doktorską, ponieważ stopień doktora nie jest stopniem zawodowym, tylko stopniem akademickim.

Bezpośrednie odniesienie do poprawek, do pracy doktorskiej, przedłożonych przez Doktorantkę.

Z przedstawionej dokumentacji stanowiącej korektę pracy należy wnioskować, że pracę doktorską, czyli oryginalny problem z zakresu dyscypliny, postawiony i rozwinięty w oparciu o przedłożony projekt, ma stanowić, cytując: „(...) *podjęcie analizy zjawisk w zakresie współistnienia w sferze duchowej oraz kulturze, szeroko pojętych, aspektów wiary i nauki, ukazanych przez pryzmat poglądów religijnych, a także obrzędów, tradycji i twórczości artystycznej.*”. Zagadnienia o wspomnianym zakresie są przedmiotem zainteresowania antropologów. Z przedstawionego zapisu nie da się zrozumieć ich oddziaływanie na sztuki projektowe. Ponadto, sama analiza, jako taka (to co nazywamy analizą), polega głównie (tylko i aż), na stawianiu pytań i uzyskaniu jakiegoś zasobu różnego rodzaju informacji, a także istotnych wątpliwości... Czy teza pracy doktorskiej może być powiązana tylko z określeniem i przemyśleniem zbioru określonych danych? To bardzo ryzykowna konstrukcja, niejako z założenia stanowczo utrudniająca wyprowadzenie, czy też jakiegokolwiek utrwalenie wniosków. Jeżeli, z jakichś względów zostałaaby ona przyjęta należałoby to szczególnie wyjaśnić, wyeksponować i umotywować. Nie twierdzę, że przyjęty zamiar postawienia tezy/analizy jest niemożliwy do wypełnienia. Twierdzę, że wymagałoby to zastosowania szczególnych zabiegów, których nie odnajduję.

Pytania jakie Doktorantka stawia sobie – na wstępie treści przedłożonego uzupełnienia pracy doktorskiej – dotyczące spodziewanej możliwości aktywizacji społeczności lokalnych poprzez uaktywnienie dziedzictwa kulturowego i poczucia tożsamości, zapewne mogą prowadzić do skojarzenia wspomnianych poszukiwań z projektem przedłożonym w ramach doktoratu. Z akcentu postawionego na tożsamość, która to niejako z natury rzeczy odnosi się do tradycji, można by wnioskować o adekwatności przyjęcia bardzo tradycyjnych i sprawdzonych już rozwiązań projektowych, jak te proponowane przez Doktorantkę. Zatem, domyślać się można, że analiza prowadzona wokół problemów o naturze antropologicznej, ma przynieść konkretne wnioski projektowe o powyżej wspomnianym przeze

mnie charakterze. Zrozumiała i oczywista jest intencja powiązania części badawczej i projektowej, która jest anonsowana w tytule pracy doktorskiej. Jednak, wynik projektowy polega na dość spontanicznej, czy też intuicyjnej decyzji bez bezpośredniego powiązania z poszukiwaniami o charakterze badawczym. Wątpliwość budzi fakt, że sytuacja ta nie została wskazana, jako świadomie zamierzona. Niestety, nie znalazłem żadnej formy jej umotywowania. Co za tym idzie tytułowe zobowiązanie nie zostaje jednoznacznie potwierdzone treścią pracy. W swojej pracy Doktorantka nie przedstawia również bezpośredniej argumentacji jasno wiążącej poszczególne decyzje projektowe z wynikami badania problemu będącego przedmiotem (tezą/hipotezą) pracy doktorskiej, ani też nie czyni tego w obszarze ogólnych związków projektu z problemem badawczym. Część pracy związana z badaniami oraz część projektowa są swobodnie zestawione ze sobą bez przekonywującego komentarza wiążącego je ze sobą w umotywowaną całość. Zatem, czytelnik pracy sam musi wysnuć wnioski na temat związku projektu z częścią badawczą. Taka sytuacja nie powinna mieć miejsca w pracy doktorskiej. Czyli mimo złożonego uzupełnienia pracy, nadal nie ma jednoznacznego wskazania na motywy decyzji projektowych w kontekście rozstrzyganego problemu. Powyższe, w kontekście zaangażowania i merytorycznej wiedzy Doktorantki tworzy obraz niespójny, ponieważ potencjał twórczy i badawczy jest znacznie bardziej przekonywujący niż sama praca.

Konkluzja pracy doktorskiej mgr Joanny Kulpy

pt.: „Projekt urbanistyczno-architektoniczny Sanktuarium Matki Bożej w Wardęgowie jako miejsce aktywizacji społeczności lokalnej w kontekście tradycji materialnej regionu.”

Za główny walor pracy doktorskiej Pani Joanny Kulpy, należy uznać osadzenie jej w tematyce owocnych doświadczeń wieloletniej pracy Doktorantki nad kulturą materialną oraz kulturą języka i wierzeń Ziemi Lubawskiej. Należy podkreślić bogaty zasób wielopłaszczyznowej wiedzy Doktorantki – w tym również architektonicznej – na temat tego regionu. Wiedza ta bardzo wzbogaca wrażliwość i potencjał projektowy Doktorantki. Nabyte doświadczenia owocują zrozumieniem architektury wiejskiej oraz szczególnym uwrażliwieniem na znaczenie kultury, wierzeń i religii dla projektowania. Pani mgr Joanna Kulpa dobrze rozumiała relacje łączące: konstrukcję, funkcję i estetykę w szczególnie rodzaj pragmatyki, jakże charakterystycznej dla architektury wiejskiej. W przedstawionych, w portfolio, realizacjach z sukcesem stosowane są przez Doktorantkę doświadczenia nabyte w ramach badań kultury Ziemi Lubawskiej do współczesnych dokonań architektonicznych. Powyższa ocena dotyczy zarówno realizacji w architekturze przestrzeni prywatnych, jak i również publicznych. W tej materii Pani mgr Joanna Kulpa legitymuje się osiągnięciami godnymi dostrzeżenia i podkreślenia ich wartości. Realizacje te cechuje wysoki i stabilny poziom kultury projektowej.

Pani mgr Joanna Kulpa w pracy doktorskiej nie postawiła czytelnej tezy, ani też w inny jednoznaczny, jasny sposób nie wskazała na problem badawczy swojej pracy. Należy to stwierdzić mimo pewnej wskazówki, będącej jednocześnie formą zobowiązania, zawartej w tytule pracy doktorskiej. Jednakże ta obietnica nie została odpowiednio zrealizowana w treści pracy. Z powyższego powodu zaistniała poważna trudność, aby poddać pracę w pełni merytorycznej recenzji, z punktu widzenia założeń Ustawy. Odnosząc się do przedłożonej korekty pracy doktorskiej, wątpliwości budzi inicjatywa, aby z analizy uczynić tezę pracy doktorskiej, a także brak powiązania proponowanej „tezy/analizy” ze sztukami projektowymi, jak i również w pojęciu ogólnym: ze sztukami plastycznymi. Akt rozwinięcia oryginalnego problemu badawczego w pracy doktorskiej – wydaje się – nie został w pełni zrozumiany w jego istocie, ani też nie został przeprowadzony przez Doktorantkę w przekonujący sposób. W efekcie projekt nie został umotywowany wynikiem prowadzonego badania. Dysertacja nie ma też cech literackich, ani też nie zawiera zabiegów literackich wskazujących na zaistnienie metaforycznego przekazu, który pomógłby odczytać związek pomiędzy badaniami, a pracą. (Nota bene, słusznie Doktorantka nie sięgnęła po metaforę, ponieważ od doktoratu nie oczekuje się tego rodzaju zabiegów.) Wspominam o tym, ponieważ konsekwentnie poszukuję śladu powiązania treści rozważań ideowych (badawczych) z projektem, również w tych najbardziej granicznych rejonach możliwej do podjęcia ekspresji.

Trudno też bronić poglądu, że oryginalnym rozwiązaniem problemu w zakresie właściwej nam dyscypliny byłby sam projekt, ponieważ wg ustawy – w ramach doktoratu – projekt może być oparciem dla rozstrzygnięcia oryginalnego problemu naukowego bądź artystycznego. Zatem, doktoratu nie może stanowić sam projekt wsparty research'em.

Dotąd zdarzało mi się zetknąć z pracami doktorskimi, które nadinterpretowały znaczenia dzieła wobec stawianego problemu, ale nigdy dotąd nie spotkałem się z do tego stopnia głębokim powiązaniem doktoratu z formą projektu zbliżonego do architektoniczno-budowlanego. Czyli, formą bardziej znaną nam z rutyny codziennej praktyki zawodowej, niżli powiązanej z promocją akademicką.

Poza wszelkimi, powyżej przedstawionymi argumentami trudno mi nie wyartykułować towarzyszącego mi głębokiego przeświadczenia, że Doktorantka niewątpliwie zdradza cechy osobowości potencjalnie predysponujące ją do awansu akademickiego. Świadomość ta wobec wszelkich obiektywnych uwag przedstawionych przeze mnie w niniejszej recenzji, nie ukrywam, że staje się przedmiotem mojej ogromnej rozterki związanej z ostateczną konkluzją. Głębiej zastanawiając się nad tą sprawą dochodzę do wniosku, że być może zachodzą jakieś znaczące różnice interpretacji zapisów ustawowych. Ale, zapis ustawowy jest do tego stopnia klarowny, że trudno się w nim dopatrywać jakiegokolwiek pola do interpretacji: „(...) *oryginalne rozwiązanie problemu w oparciu o opracowanie projektowe (...)*”. Stąd płynie oczywisty wniosek, że to problem jest istotą doktoratu, a nie sam projekt.

Konkludując, w mojej opinii praca doktorska Pani mgr Joanny Kulpy, mimo wszelkich pozytywnych aspektów (w większości pobocznych, bądź pośrednich w stosunku do merytorycznej zawartości pracy), nie spełnia warunków formalnych jakie stawia Ustawa o stopniach naukowych oraz tytule z dziedziny sztuki, z dnia 14 marca 2003 (Dz. U. 2003, nr 65, poz. 595), wraz późniejszymi poprawkami oraz warunków zawartych w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, z dnia 19 stycznia 2018r. (Dz. U. 30 stycznia 2018, poz. 261). W związku z powyższym opinia wyrażona przeze mnie jest negatywna. Tym samym, nie rekomenduję Radzie Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie przyjęcia rozprawy doktorskiej Pani mgr Joanny Kulpy pt.: „Projekt urbanistyczno-architektoniczny Sanktuarium Matki Bożej w Wardęgowie jako miejsce aktywizacji społeczności lokalnej w kontekście tradycji materialnej regionu.” i nadania stopnia doktora.

Prof. dr hab. Tadeusz Pietrkiewicz

